

**KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**STRATEJİK İLETİŞİM BAĞLAMINDA KIRGIZİSTAN'DA
HALKLA İLİŞKİLER UYGULAYICILARININ
MESLEKİ ROL ALGILAMALARI**

(DOKTORA TEZİ)

Meerim ARTIŞEVA

**Danışman
Doç. Dr. Aslı YURDİGÜL**

BİŞKEK 2018

ÖZ

Yazar : Meerim ARTIŞEVA
Üniversite : Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı : İletişim Bilimleri
Tezin Niteliği : Doktora Tezi
Sayfa Sayısı : XXIII + 285
Mezuniyet Tarihi : .../.../...
Tez Danışman(lar)ı : Doç. Dr. Aslı YURDİGÜL

STRATEJİK İLETİŞİM BAĞLAMINDA KIRGIZİSTAN'DA HALKLA İLİŞKİLER UYGULAYICILARININ MESLEKİ ROL ALGILAMALARI

Tez çalışması, halkla ilişkiler kavramıyla 1990'lardan sonra tanışan Kırgızistan'daki halkla ilişkiler faaliyetlerini yürüten uygulayıcıların stratejik halkla ilişkiler bağlamındaki rol algılamalarını tespit etmek amacıyla yola çıkmıştır. Bu amaçla, ülkede çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren halkla ilişkiler uygulayıcılarının mesleki rol algıları incelenmiş; bu süreçte hangi mesleki rolleri, ne derece yerine getirdikleri araştırılmıştır.

Çalışmanın kavramsal çerçevesini, halkla ilişkiler bağlamında stratejik iletişim ve mesleki rol kavramları oluşturmuştur. Bu kavramlar üzerinden stratejik halkla ilişkilerin günümüzdeki önemi, farklı yaklaşımları incelenmiş; dünyadaki çeşitli rol araştırmalarından yola çıkarak halkla ilişkiler uygulayıcılarının mesleki rol kategorileri ortaya konmuştur. Söz konusu literatür göz önünde bulundurularak, Kırgızistan'daki halkla ilişkiler uygulayıcılarının mesleki rolleri ve bu roller içerisinde de 'halkla ilişkiler stratejisti' rolüne odaklanılmıştır.

Tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Tez çalışmasının birinci bölümünde araştırmanın metodolojisi ve stratejik iletişim kavramına yer verilmiştir. Araştırmanın temel problem ve amaçları, önemi, varsayım ve hipotezleri, yöntem ve modeli açıklandıktan sonra stratejik iletişim kavramı farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. Özellikle halkla ilişkilerde stratejik iletişimin önemine vurgu yapılarak stratejik halkla ilişkiler kavramı ve süreci açıklanmıştır.

Tezin ikinci bölümünde rol kavramı ve halkla ilişkilerde rol araştırmaları konuları yer almıştır. Rol kavramı farklı sosyologların çalışmalarından yola çıkarak insanın toplumsallaşma sürecinde edindiği roller temelinde anlatılmıştır. Halkla ilişkilerde rol araştırmaları Broom ve Smith'in (1979) temel çalışmasından başlayarak bu güne kadar yapılan önemli çalışmalar çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca farklı ülkelerde yapılan rol araştırmalarına da değinilmiştir. Bölüm sonunda halkla ilişkiler stratejisti rolü ve bu rolün taşınması gereken önemli özelliklerinden bahsedilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Kırgızistan'da halkla ilişkiler uygulayıcılarının rol algılamalarına yönelik araştırma bulguları yer almıştır. Araştırma bulgularına geçmeden önce ülkedeki halkla ilişkiler alanının tarihçesi ve mevcut durumu ile ilişkin bilgiler sunulmuştur. Bu kapsamda alanın gelişme sürecindeki önemli dönemler, halkla ilişkiler eğitimi, özel ve kamu sektörde halkla ilişkiler uygulamalarından söz edilmiştir. Çalışmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek için *nitel araştırma yöntemleri* nden *görüşme* tekniği ve bu tekniğin bir alt türü olan *derinlemesine görüşme* yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada Broom ve Smith (1979) tarafından belirlenen halkla ilişkiler temel rolleri ve 'halkla ilişkiler stratejisti' rolü model olarak alınmıştır. Çalışma kapsamında görüşülen halkla ilişkiler uygulayıcıları; Kırgızistan'da farklı sektörlerde faaliyet gösteren halkla ilişkiler uygulayıcıları arasından, *olasılıklı olmayan örnekleme türünün amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme* yöntemlerinin kullanılmasıyla seçilmiştir.

Çalışma sonucunda, Kırgızistan'daki halkla ilişkiler uygulayıcılarının stratejik halkla ilişkiler bağlamındaki rol algılamaları; yerine getirdikleri temel mesleki roller ve bu rolleri ne derece üstlendikleri; bu süreçte ortaya çıkan sorunların neler olduğu; rollerin güçlü ve zayıf yönleri ile ülkedeki halkla ilişkiler uygulayıcılarının profilleri ortaya konmuştur. Sonuçta Kırgızistan'da halkla ilişkiler uygulayıcıları temel rolleri üstlendikleri, ancak stratejist rolünü benimsemedikleri tespit edilmiştir. Çalışma, Kırgızistan'daki halkla ilişkiler uygulayıcılarının rol algılamalarına yönelik yapılan ilk çalışma olması açısından oldukça önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Halkla ilişkiler, stratejik halkla ilişkiler, halkla ilişkilerde mesleki roller, halkla ilişkiler stratejisti rolü, Kırgızistan

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Мээрим Артышева
Университет	: Кыргыз-Түрк “Манас” университети
Багыты	: Журналистика
Иштин сыпаты	: Докторлук диссертация
Беттердин саны	: XXIII + 285
Бүтүрүү датасы	: .../.../...
Илимий жетекчи	: Доц. Др. Аслы Юрдигүл

СТРАТЕГИЯЛЫК КОММУНИКАЦИЯ АРКЫЛУУ КЫРГЫЗСТАНДАГЫ КООМ МЕНЕН БАЙЛАНЫШ АДИСТЕРИНИН ПРОФЕССИОНАЛДЫК РОЛУНУН КАБЫЛ АЛУУСУ

Бул диссертациянын негизги максаты Кыргызстанда коомчулук менен байланыш адистеринин стратегиялык коммуникация алкагында рол кабылдоолорун аныктоо болуп эсептелинет. Өлкөдө ар кандай секторлордо ишмердүүлүк жүргүзгөн коомчулук менен байланыш адистеринин профессионалдык рол кабылдоолору изилденип, кайсыл ролдорду кандай даражада аткаргандыктары анализденген.

Диссертациянын теориялык негизин коомчулук менен байланыш алкагында стратегиялык коммуникация жана профессионалдык рол түшүнүктөрү түзөт. Бул үчүн стратегиялык коомчулук менен байланыштын учурдагы маанилүүлүгү, ар түрдүү концепциялары каралган; дүйнөдөгү ар кандай рол изилдөөлөрүнүн негизинде коомчулук менен байланыш адистеринин рол категориялары аныкталган. Кыскасы, бул изилдөөдө адабий булактардын негизинде Кыргызстандагы коомчулук менен байланыш адистеринин профессионалдык ролдору жана бул ролдордун арасында орун алган “коомчулук менен байланыш стратеги” ролуна басым жасалган.

Бул диссертация үч бөлүмдөн турат. Биринчи бөлүмдө изилдөөнүн методологиясы жана стратегиялык коммуникация түшүнүгү орун алган. Изилдөөнүн негизги проблематикасы жана максаттары, маанилүүлүгү, негизги гипотезалары, ыкмасы жана модели тууралуу маалымат берилгенден кийин, стратегиялык коммуникация түшүнүгү ар түрдүү көз караштарда каралган. Айрыкча, коомчулук менен байланышта стратегиялык коммуникациянын маанисине көңүл бурулуп, стратегиялык коомчулук менен байланыш түшүндүрүлгөн.

Диссертациянын экинчи бөлүмүндө рол түшүнүгү жана коомчулук менен байланышта рол изилдөөлөрү орун алган. Рол түшүнүгү белгилүү социологдордун изилдөөлөрү жана социализация процессиндеги ролдор алкагында каралган. Коомчулук менен байланышта рол изилдөөлөрү Брум жана Смиттин (1979) негизги изилдөөсүнөн баштап, азыркы учурга чейин жасалган маанилүү иштердин негизинде түшүндүрүлгөн. Дүйнөнүн ар кайсы өлкөлөрүндө жасалган рол изилдөөлөрүнө да көңүл бурулган. Экинчи бөлүмдүн аягында коомчулук менен байланыш стратеги ролу жана бул ролдун маанилүү өзгөчөлүктөрүнө басым жасалган.

Үчүнчү бөлүмдө Кыргызстанда коомчулук менен байланыш адистеринин рол кабылдоолоруна багытталган изилдөөнүн табылгалары жана жыйынтыктары орун алган. Бирок алгач ирет Кыргызстанда коомчулук менен байланыштын тарыхый өнүгүшү жана учурдагы абалы тууралуу маалыматтар берилген. Бул алкакта, коомчулук менен байланыштын негизги өнүгүү этаптары, коомчулук менен байланыш окутуусу, жеке жана мамлекеттик уюмдарда коомчулук менен байланыш иш-аракеттери каралган.

Диссертацияда коюлган максаттарга жетүү үчүн сапаттык изилдөө ыкмаларындагы *интервью* методу жана бул методдун түркөмүндөгү *тереңдетилген интервью* ыкмасы колдонулган. Брум жана Смит (1979) тарабынан аныкталган негизги коомчулук менен байланыш адиси ролдору жана коомчулук менен байланыш стратеги ролу изилдөөнүн модели катары алынган. Изилдөөгө катышкан коомчулук менен байланыш адистеринин тандалма тобу Кыргызстанда ар түрдүү секторлордо иштеген адистердин арасынан *максатка жараша* тандоо жана *кар шары* тандоо ыкмалары менен тандалган.

Изилдөөнүн жыйынтыгында Кыргызстанда коомчулук менен байланыш адистеринин стратегиялык көз караш алкагында рол кабылдоолору; адистердин негизги ролдору жана бул ролдорду кандай деңгээлде аткаргандыгы; бул процессте негизги көйгөлөр кандай экендиги; ролдордун күчтүү жана алсыз тараптары жана өлкөдөгү коомчулук менен байланыш адистеринин профили аныкталган. Жыйынтыкта Кыргызстандагы коомчулук менен байланыш адистери фундаменталдуу ролдорду аткаргандыгы, бирок стратег ролун аткарбагандыгы тастыкталган. Бул иш Кыргызстанда коомчулук менен байланыш адистеринин рол кабылдоолоруна багытталган алгачкы изилдөө болгондугу менен маанилүү болуп саналат.

Ачык сөздөр: коомчулук менен байланыш, стратегиялык коомчулук менен байланыш, коомчулук менен байланышта профессионалдык ролдор, коомчулук менен байланыш стратеги ролу, Кыргызстан

АБСТРАКТ

Автор	: Мээрим Артышева
Университет	: Кыргызско-Турецкий университет “Манас”
Направление	: Журналистика
Вид работы	: Докторская диссертация
Количество страниц	: XXIII + 285
Дата окончания	: .../.../...
Научный руководитель	: Доц. Др. Аслы Юрдигул

ВОСПРИЯТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ РОЛЕЙ PR ПРАКТИКАМИ КЫРГЫЗСТАНА В КОНТЕКСТЕ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ

Целью данной диссертации является выявление восприятия профессиональных ролей в рамках стратегической коммуникации специалистами в области связей с общественностью в Кыргызстане. В связи с этим, было исследовано восприятие профессиональных ролей специалистами по связям с общественностью, которые работают в различных секторах страны, и то, как и насколько специалисты исполняют те или иные роли.

Теоретической основой для диссертации послужили такие понятия как: стратегическая коммуникация в рамках связей с общественностью и профессиональные роли. Для этого были рассмотрены значимость стратегических связей с общественностью и различные концепции стратегической коммуникации. Также были определены ролевые категории специалистов в области связей с общественностью на основе различных мировых исследований. В общем, акцент делался на профессиональные роли специалистов по связям с общественностью и на роль “стратега по связям с общественностью”.

Диссертация состоит из трех глав. В первой главе описывается методология исследования и понятие стратегической коммуникации. В методологии подробно раскрыты основная проблематика и цели, значимость, предположения и гипотезы, метод и модель исследования. Затем дается подробное описание понятию стратегической коммуникации в разных направлениях. В частности, в первой главе дается пояснение значимости стратегической коммуникации в связях с общественностью, раскрываются аспекты стратегических связей с общественностью.

Во второй главе данной диссертации раскрывается суть понятия роли и описываются основные исследования направленные на роли в связях с общественностью. Понятие роли объясняется в рамках работ известных социологов, а также в рамках темы социализации индивида. Исследования направленные на роли в связях с общественностью описываются в рамках работ, начиная от основного исследования Брума и Смита (1979) и заканчивая работами наших дней. Также в данной главе были представлены исследования в разных странах мира. В конце главы дается подробное описание роли стратег по связям с общественностью.

В третьей, заключительной главе расположены результаты исследования, направленного на выявление восприятия ролей специалистами по связям с общественностью в Кыргызстане. Но перед этим дается информация об историческом развитии и нынешнем состоянии связей с общественностью в Кыргызстане. В связи с этим были рассмотрены основные этапы в развитии связей с общественностью, обучение по связям с общественностью, деятельность связей с общественностью в коммерческих и

правительственных организациях. Для того чтобы достичь намеченных целей исследования, был использован один из методов в качественных исследованиях, метод *углубленного интервью*. Моделью для исследования послужили 5 основных ролей специалистов по связям с общественностью Брума и Смита (1979) и роль “стратег по связям с общественностью”. Выборка исследования была отобрана по технике *выборка по цели и снежный шар* из специалистов по связям с общественностью, которые работают в различных секторах Кыргызстана.

В результате исследования были определены восприятия профессиональных ролей в рамках стратегической коммуникации специалистами по связям с общественностью в Кыргызстане; основные роли и насколько эти роли исполняются; основные проблемы в этом процессе; сильные и слабые стороны ролей и профиль специалистов по связям с общественностью. Было выявлено, что специалисты по связям с общественностью выполняют фундаментальные роли, но не выполняют роль стратега. Так как, данная работа является первым исследованием в области ролей специалистов по связям с общественностью в Кыргызстане, она несет в себе большую значимость.

Ключевые слова: связи с общественностью, стратегические связи с общественностью, профессиональные роли в области связей с общественностью, роль стратег по связям с общественностью, Кыргызстан

ABSTRACT

Author	: Meerim Artysheva
University	: Kyrgyz-Turkish Manas University
Department	: Communication Studies
Type of Dissertation	: Doctorate (PhD) Thesis
Number of Page	: XXIII + 285
Graduation Date	: .../.../...
Supervisor	: Assoc. Prof. Dr. Aslı YURDİGÜL

THE ROLE PERCEPTIONS OF PUBLIC RELATIONS PRACTITIONERS IN KYRGYZSTAN IN THE CONTEXT OF STRATEGIC COMMUNICATION

The aim of this study is to identify the perception of professional roles in the context of strategic communication by public relations practitioners in Kyrgyzstan. In this regard, the perception of professional roles by public relations specialists who work in different sectors of the country was studied, and also the level of role performing was analyzed.

Theoretical basis for the thesis are such concepts as: strategic communication in public relations and professional roles. For this, the importance of strategic public relations and the various concepts of strategic communication were considered. Also, the role categories of public relations practitioners were determined on the basis of various world studies. In general, the emphasis was on the professional roles of public relations specialists and the role of "public relations strategist".

The thesis consists of three chapters. The first chapter describes the methodology of research and the concept of strategic communication. The methodology describes in detail the main problems and purposes, significance, assumptions and hypotheses, the method and model of research. Then there is a detailed description of the concept of strategic communication in different concepts. In particular, the first chapter explains the importance of strategic communication in public relations and strategic public relations process.

The second chapter of this dissertation reveals the essence of the concept of role and describes the main research aimed at roles in public relations. The concept of role is explained within the framework of the works of well-known sociologists, and also within the framework of the socialization of the individual. Role research in public relations starting from the basic study of Broom and Smith (1979) and ending with the works of our days. Also in this chapter, studies in different countries of the world were presented. At the end of the chapter, a detailed description of the public relations strategist role is given.

The third, final chapter contains the results of a study aimed at identifying the perception of roles by public relations practitioners in Kyrgyzstan. But before that, information about the historical development and current status of public relations in Kyrgyzstan is given. In this regard, the main stages in the development of public relations, public relations education, the activities of public relations in commercial and governmental organizations were considered. In order to achieve the goals of the research, one of the methods in qualitative research, the method of *in-depth interviews* was used. The model of the study was the Broom and Smith (1979) 5 main public relations practitioners roles and the role "public relations strategist". The sample of the study was selected by the technique of *sampling by purpose* and a *snow ball* from the public relations specialists who work in various sectors of Kyrgyzstan.

As a result of the research, the perception of professional roles in the context of strategic communication by public relations practitioners in Kyrgyzstan; the main roles and how these roles are performed; the main problems in this process; the strengths and weaknesses of roles and

the profile of public relations specialists was determined. It was found that public relations practitioners perform fundamental roles, but do not perform the role of a strategist. Since, this work is the first research in the field of public relations practitioners roles in Kyrgyzstan, it has a great importance.

Key Words: public relations, strategic public relations, public relations practitioners roles, public relations strategist role, Kyrgyzstan